
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:10

Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner som rör prästvigning respektive obehörigförklaring av präst med avseende på bland annat frågan om vigsel av samkönade par. I motion 2022:71 föreslås att kyrkomötet beslutar att rekommendera att från och med 2023 bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par. Utskottet anser med hänvisning till läronämndens yttrande att det villkor som föreslås i motionen skulle strida mot kyrkans ordning vad gäller biskopens vigningsansvar och föreslår att motionen avslås.

I motion 2022:83 föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd dels att den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst, dels att det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön. Utskottet framhåller bland annat att samtalen behöver fortsätta, att det goda bemötandet är centralt och att den detaljreglering av domkapitlets tillsyn som motionens förslag innebär inte bör införas. Utskottet föreslår därför att motionen avslås i sin helhet.

Till betänkandet finns tre reservationer, tre särskilda yttranden och två särskilda meningar.

Innehåll

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
Motionernas förslag	3
Motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl., Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par	3
Motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl., Obehörigförklaring av präster som diskriminerar	3
Yttrande från läronämnden	3
Bakgrund	3
Kyrkomötets beslut om vigsel för personer av samma kön	3
Villkor för prästvigning	3
Vigselplikt/vigselskyldighet	4
Diskriminering	5
Obehörigförklaring av präst.....	6
Kyrkomötets behandling 2015 av frågor med anknytning till vigsel för personer av samma kön	7
Biskopsmötets uttalande i mars 2022	8
Ordningen för beslut i vissa lärofrågor	8
Utskottets överväganden	9
Reservationer, särskilda yttranden och särskilda meningar	10
Bilaga Läronämndens yttrande 2022:13y	12

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:71,
2. avslå motion 2022:83, punkt 1,
3. avslå motion 2022:83, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl., Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par

Kyrkomötet beslutar att rekommendera att från och med 2023 bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par.

Motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl., Obehörigförklaring av präster som diskriminerar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd att

1. den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst,
2. det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:71 och 2022:83 i Ln 2022:13y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkomötets beslut om vigsel för personer av samma kön

2009 års kyrkomöte beslutade om sådana ändringar i kyrkoordningen och i anvisningarna till kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst att par av samma kön kan viga i Svenska kyrkans ordning (KsSkr 2009:6, G 2009:2, KmSkr 2009:1). I diskussionerna före och i anslutning till detta beslut togs även frågor upp om präster som inte viger samkönade par och om diskriminering.

Villkor för prästvigning

I 25 kap. 2 § kyrkoordningen finns bestämmelser om vissa villkor för att viga till något av uppdragen i kyrkans vigningstjänst, alltså till biskop, präst eller diakon. De villkor som gäller är att

- vara döpt och konfirmerad,
- tillhöra Svenska kyrkan, och
- ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

Dessa bestämmelser om vad som gäller för att kunna viga till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst motsvarar i viss utsträckning det som gällde för att kunna viga till präst före kyrkoordningens tillkomst. Utöver att bestämmelserna gjordes tillämpliga på alla tre uppdragen inom vigningstjänsten gjordes vissa ytterligare ändringar. I

de tidigare föreskrifterna fanns inte angivet att den som skulle vigas till präst skulle tillhöra Svenska kyrkan och inte heller var konfirmation ett kyrkorättsligt reglerat villkor. Den mest omdiskuterade punkten har varit den tredje om att ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön. En bestämmelse med samma syfte fördes 1998 in i den av kyrkomötet beslutade kyrkliga kungörelsen (1991:15) om prästexamen. Där stadgades då i 2 § som villkor för att avlägga prästexamen att ha "förklarat sig beredd att fullt ut tjänstgöra med andra präster i Svenska kyrkans gudstjänster".

När 1998 års kyrkomöte förde in den nämnda bestämmelsen i den kyrkliga kungörelsen hade frågan i sak avgjorts redan ett år tidigare. 1997 års kyrkomöte hade nämligen begärt att Svenska kyrkans centralstyrelse skulle utarbeta ett förslag till en kyrklig kungörelse av vilken skulle framgå att endast den som bejakar giltigheten i kvinnors och mäns prästvigning och sakramentsförvaltning får antas till prästexamen. I det betänkande från andra kyrkolagsutskottet (2KL 1997:3) som låg till grund för kyrkomötets beslut anförde utskottet bl.a. följande som principiell grund för sitt ställningstagande.

I anslutning till läronämndens yttrande konstaterar utskottet att om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person hotas kyrkans enhet. "Ordningsfrågan blir en bekännelsefråga, om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person. Svenska kyrkan godtar i fråga om giltigheten inte två uppfattningar som förenliga med sin *bekännelse*." Den problematik som behandlas i motionerna gäller alltså hur Svenska kyrkan skall hantera situationen att det finns präster som i frågan om giltigheten i andra prästers vigning och sakramentsförvaltning intar en hållning som inte är förenlig med bekännelsen.

Vigselplikt/vigselskyldighet

Frågor om en präst har vigselplikt har diskuterats under lång tid och med olika utgångspunkter och förutsättningar. I 4 kap. 4 § i äktenskapsbalken (1987:230) i dess lydelse innan kyrka-statrelationerna ändrades år 2000, angavs att en kvinna och en man som skulle vigas inom Svenska kyrkan hade rätt att välja den präst inom kyrkan som de själva önskade och som var villig att viga dem. Vidare gällde enligt äktenskapsbalken att de hade rätt till vigsel i en församling som någon av dem tillhörde. Dessa föreskrifter gällde från 1976. Tidigare gällde att en församlingspräst hade vigselplikt om en av de blivande makarna tillhörde prästens församling.

De redovisade bestämmelserna i äktenskapsbalken upphävdes när kyrkoordningen tillkom. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) redogjorde Svenska kyrkans centralstyrelse för de dittills gällande statliga föreskrifterna. Rätten till vigsel i den församling som kvinnan eller mannen tillhör skulle anges i kyrkoordningen. I princip har det inte skett någon ändring av dessa bestämmelser. I 17 kap. 2 § kyrkoordningen finns övergripande bestämmelser om rätten för den som tillhör Svenska kyrkan att i sin församling bli delaktig av de kyrkliga handlingarna. I 23 kap. 1 a § sägs att den som tillhör Svenska kyrkan har rätt till vigsel i Svenska kyrkans ordning, om inte synnerliga skäl hindrar det. I kyrkoordningsskrivelsen anförde centralstyrelsen följande.

För framtiden får det ankomma på församlingen att svara för att det finns en präst som kan förrätta vigsel för dem som har rätt till detta. Vi ser inga

skäl att i kyrkoordningen införa några bestämmelser om prästs skyldighet att viga, vare sig båda, en eller ingen av de blivande makarna tillhör Svenska kyrkan. Detta är en fråga som bör hanteras av kyrkoherden utifrån uppgiften att leda församlingens verksamhet bl. a. såvitt avser gudstjänst.

Frågor kring prästers skyldighet att förrätta vigsel aktualiserades på nytt när 2005 års kyrkomöte införde bestämmelser i kyrkoordningen om välsignelse över registrerat partnerskap och när 2009 års kyrkomöte beslutade att par av samma kön kan vigas i Svenska kyrkans ordning.

I skrivelsen 2005:9 Samlevnadsfrågor finns ett avsnitt om tjänstgöringsskyldighet. Där konstaterade kyrkostyrelsen att det var naturligt att det främst var prästens tjänstgöring som hade diskuterats när det uppstått motsättningar mellan enskilda prästers uppfattning om vad som bör gälla och fastställda regler. Detta eftersom prästen har en särskild roll som ledare i gudstjänsten med ett till prästlöftena knutet ansvar för gudstjänstens innehåll och utformning. Som en utgångspunkt för sina överväganden noterade kyrkostyrelsen att allmänna arbetsrättsliga principer innebär att en anställd i regel är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter han eller hon blir anvisad. Beträffande den i sammanhanget aktuella frågeställningen menade styrelsen att det var angeläget att varje präst själv fick möjlighet att avgöra om han eller hon ville medverka i en välsignelse över ingången partnerskap.

Det torde inte vara av intresse för det par som handlingen närmast gäller att den leds av en präst som inte gör det av egen vilja och övertygelse. Härtill kommer att det rör sig om ett så begränsat antal tillfällen att det inte är nödvändigt att fördela arbetet på alla församlingens präster.

Kyrkostyrelsen fattade 2006 beslut (SvKB 2006:16) om ordning för välsignelse över registrerat partnerskap. 2 § i de fortfarande gällande bestämmelserna har följande lydelse.

2 § De som har ingått registrerat partnerskap har rätt till välsignelse i den församling som någon av parterna tillhör, om inte synnerliga skäl hindrar det.

Beslutet om rätt till välsignelsehandling fattas av kyrkoherden i den församling där handlingen begärs.

För den som anser att det strider mot hans eller hennes personliga övertygelse föreligger ingen skyldighet att medverka i genomförandet av gudstjänsten.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap har ett avsnitt med rubriken ”Vigselskyldighet”. Där redovisas att det i 4 kap. 3 § i äktenskapsbalken sägs att en präst eller annan behörig vigselförrättare i ett trossamfund inte är skyldig att förrätta vigsel. Kyrkostyrelsen konstaterar att det alltså inte finns någon i lag reglerad skyldighet för vigselförrättare inom ett trossamfund att förrätta någon vigsel. Inte heller är frågan om en eventuell inomkyrklig vigselskyldighet lagreglerad. På den punkten hänvisar kyrkostyrelsen till vad den anfört om tjänstgöringsskyldighet i skrivelsen 2005:9 Samlevnadsfrågor.

Diskriminering

Ett avsnitt i kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap behandlade frågor om diskriminering. Det gällde primärt frågor om en vigselförrättare som vägrar att viga ett par av samma kön gör sig skyldig till olaga diskriminering på grund av parets

sexuella läggning. Kyrkostyrelsen konstaterade att diskrimineringslagen (2008:67) inte innehåller något uttryckligt förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning som täcker den verksamhet som en vigsel utgör. Styrelsen menade att en vägran att viga ett par av samma kön inte heller torde falla under straffbestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken. Härtill angav kyrkostyrelsen att en vägran att, som företrädare för det allmänna, viga homosexuella inte heller torde vara att bedöma som diskriminering enligt EG-rätten eller någon av de internationella konventioner som Sverige har ratificerat. ”För att en vigselförrättare inom ett trosamfund ska vara skyldig att förrätta vigsel i berörda fall krävs att vigselförrättaren är förenat med vigselförrättare för enskilda vigselförrättare.”

I gudstjänstutskottets betänkande G 2009:2 Vigsel och äktenskap diskuterades inte diskrimineringsfrågorna närmare. Utskottet redovisade vad kyrkostyrelsen anfört i sin skrivelse. I sina överväganden menade gudstjänstutskottet att det går att praktiskt hantera frågor om pars rätt att bli vigda utan att personer blir kränkta. Man menade att detta visade sig genom erfarenheterna av ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap liksom önskemål om vigsel där en av eller båda kontrahenterna är fränskild.

2016 års kyrkomöte behandlade en motion med förslag att uppdraga till kyrkostyrelsen att lämna förslag till ändring i kyrkoordningen om att det skulle bli ett villkor för vigning till präst att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön. Tillsyns- och uppdragsutskottet hänvisade till att en enhällig läronämnd i sitt yttrande tydligt avvisat ett sådant tillägg i bestämmelserna om villkor för prästvigning som det föreslagna. Vidare framhöll utskottet att det är fråga om ett villkor av helt annat slag än de som finns sedan tidigare och som gäller det för kyrkan konstitutiva (TU 2016:10). Motionen avslogs och i samband med behandlingen av denna biföll kyrkomötet ett under överläggningen framlagt förslag om att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som från andra relevanta perspektiv, för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel, samt återkomma till kyrkomötet med förslag (KmSkr 2016:5).

Vid kyrkomötet 2019 återrapporterade kyrkostyrelsen uppdraget (KsSkr 2019:3) vari ingick en redogörelse för det rättsliga saken ur lagstiftarens och kyrkomötets perspektiv. Kyrkostyrelsen konstaterade att det inte är möjligt att med några kyrkorättsliga åtgärder åstadkomma det som åsyftades i uppdraget. Kyrkostyrelsen framhöll även bland annat att Svenska kyrkan har nolltolerans mot diskriminering och har beslutat att fortsätta med och utveckla utbildningsinsatserna för blivande präster och kyrkoherdar.

Obehörigförklaring av präst

I 31 kap. 11 och 12 §§ kyrkoordningen finns bestämmelser om obehörigförklaring av präst.

11 § En präst ska förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon

1. har övergett Svenska kyrkans lära,
2. genom en egen ansökan begär det, eller
3. har utträtt ur Svenska kyrkan.

12 § Domkapitlet får förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen skriftlig erinran, om prästen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,

2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård,
 3. på grund av sjukdom eller av annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
 4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.
- Om domkapitlet beslutar om prøvotid ska den pågå tre år. Om prästen under prøvotiden på nytt visar sig olämplig för sitt uppdrag ska han eller hon förklaras obehörig.

Vid kyrkoordningens tillkomst angav centralstyrelsen i sin skrivelse (CsSkr 1999:3, s. 2–214) vad gäller den fjärde punkten att prøvningen inte ska inskränkas till att grundas enbart på brottsliga gärningar som finns dokumenterade i en lagakraftvunnen dom. Även icke straffbelagda handlingar, som påvisar en för kyrkan oacceptabel livsstil, bör kunna läggas till grund för ett ingripande. Centralstyrelsen anger vidare att med ”på annat sätt”, avses situationer som ligger de brottsliga gärningarna eller den oacceptabla livsföringen nära.

Kyrkomötets behandling 2015 av frågor med anknytning till vigsel för personer av samma kön

2015 års kyrkomöte behandlade två motioner av betydelse för kyrkliga handlingar, särskilt vigsel, (TU 2015:4).

Den ena motionen handlade om att kyrkostyrelsen skulle säkerställa att ingen diskrimineras i samband med kyrkliga handlingar. Tillsyns- och uppdragsutskottet konstaterade att det inte kunde ges i uppdrag till kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om ett visst förhållande utan direkt stöd i kyrkoordningen och föreslog därför avslag.

I den andra motionen fanns två förslag, dels att ”den samvetsklausul som idag finns för dem som inte vill viga samkönade par” skulle tas bort, dels att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att göra vigselplikten till en del i antagningskriterierna till präst-kandidat och vigning. Tillsyns- och uppdragsutskottet menade, med stöd av ett yttrande av läronämnden (Ln 2015:12y), att det inte finns någon samvetsklausul av det slag som angavs i motionen varför motionen i den delen föreslogs avslås. Utskottet konstaterade vad gällde den andra delen av motionen att det i flera sammanhang hade betonats att Svenska kyrkan kan härbärgera olika syn på äktenskapet och att detta också ska kunna få praktiska konsekvenser för enskilda prästers handlingsutrymme. Utskottet såg det som ett avsteg från det som sades när ordningen för vigsel av par av samma kön infördes, om kyrkomötet nu skulle göra det till ett villkor för prästvigning att säga ja till att viga par av samma kön. Man menade att ett sådant villkor riskerade att få påtagligt negativa konsekvenser för sammanhållning och samtalsklimat inom Svenska kyrkan.

I en reservation från sju av utskottets ledamöter angavs att utskottet skulle beslutat föreslå kyrkomötet ”att med anledning av motion 2015:88 uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att det blir ett villkor för prästvigning att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön”. Reservationen innehöll ett delvis nytt förslag och innefattade en lärofråga som inte hade varit föremål för behandling i läronämnden. Detta medförde att när kyrkomötet fattade sitt beslut kunde inte reservationsförslaget tas upp i plenum som ett i förhållande till utskottets avslagsförslag alternativt beslutsförslag. Kyrkomötet följde alltså utskottets förslag och beslutade att avslå båda motionerna.

Biskopsmötets uttalande i mars 2022

Biskopsmötet gjorde den 3 mars 2022 ett uttalande rubricerat *Om vigselrätt, vigselplikt och vigningsansvar* som inleddes enligt följande.

Frågan om prästers eventuella skyldighet att viga samkönade par har aktualiserats under några år. Det har rests krav på att ingen ska få vigas till präst som inte lovar att viga samkönade par. Biskopsmötet ser att denna fråga berör flera för Svenska kyrkan grundläggande principer och finner därför anledning att uttala sig.

Uttalandet är indelat i avsnitten Vigsel av samkönade par och frågan om diskriminering, Vigselrätt, Kyrkan och biskopens vigningsansvar, Antagning av prästkandidater samt Utblick.

I avsnittet Vigsel av samkönade par och frågan om diskriminering hänvisar biskopsmötet bland annat till att kyrkostyrelsen senast 2019 framhöll att Svenska kyrkan har nolltolerans mot diskriminering, att diskriminering av samkönade par i samband med vigsel inte kunnat påvisas samt att det förebyggande arbetet är viktigt.

Avsnittet Kyrkan och biskopens vigningsansvar avslutas med det följande.

Att kyrkomötet skulle reglera de aspekter som biskopen tar hänsyn till i sin bedömning av prästkandidaters lämplighet är således för det första oförenligt med Svenska kyrkans ordning. För det andra vore det också olämpligt, eftersom det skulle öppna för en svåravgränsad och föränderlig reglering av egenskaper, åsikter och beteenden. För det tredje skulle en begränsning av biskopens vigningsansvar underminera ansvarsfördelningen i Svenska kyrkan. En sådan åtgärd skulle i grunden förändra Svenska kyrkans karaktär som ”en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet” (lagen om Svenska kyrkan).

Biskopsmötets uttalande återfinns i sin helhet på webbsidan www.svenskakyrkan.se/uttalanden-fran-biskopsmotet.

Ordningen för beslut i vissa lärofrågor

I läronämndens yttrande, Ln 2022:3y, bedömer nämnden att förslaget i motion 2022:71 ”berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § kyrkoordningen kan bli tillämplig”. I 11 kap. 18 § kyrkoordningen finns bestämmelser om ordningen för beslut i vissa lärofrågor. När kyrkomötet ska besluta i vissa i kyrkoordningen angivna ärenden eller i ett ärende där läronämnden i sitt yttrande enligt 17 § tredje stycket har angett att en särskild beslutsordning kan bli tillämplig gäller följande. När det har fastställts vilka beslutsförslag som föreligger men innan kyrkomötet fattar beslut ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen ska tillämpas för den händelse kyrkomötet bifaller ett visst förslag. Biskoparna får fatta ett sådant beslut om de finner att ett förslag inte bör genomföras därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet beslutar att bifalla förslaget i fråga ska enligt punkt 3 det slutliga avgörandet skjutas upp till det andra sammanträdet med kyrkomötet, året efter ett kyrkoval. Vid det tillfället ska ärendet behandlas på samma sätt som ett nyväckt ärende med yttrande från läronämnden och en ny utskottsberedning. Om kyrkomötet vid det slutliga beslutet bifaller ett förslag för vilket biskoparna har beslutat att den särskilda beslutsordningen ska gälla finns krav på kvalificerad majoritet. Minst tre fjärdedelar av de röstande måste bifalla förslaget för att det ska genomföras.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:71 och motion 2022:83.

Den övergripande och genomgående slutsatsen av utskottets överläggningar med anledning av de motioner som behandlas i betänkandet är att samtalen inom kyrkan, i församlingar och mellan företrädare för kyrkan, behöver fortsätta och förnyas vad gäller de frågor som aktualiseras i motionerna.

Angående motion 2022:71 har läronämnden i sitt yttrande över motionen framhållit biskopens vigningsansvar, i vilket ligger att göra en helhetsbedömning av kandidatens lämplighet, och att det strider mot kyrkans ordning att för vigning införa villkor av icke-konstitutiv karaktär som begränsar detta vigningsansvar. I konsekvens med detta och att det, som läronämnden beskriver, rör sig om en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen kan bli tillämplig, föreslår utskottet att motion 2022:71 avslås.

Oavsett vilken aspekt av de frågor som motionerna berör som diskuteras är det utskottets erfarenhet att bemötandet av var och en som uppsöker kyrkan eller redan finns i kyrkan är helt centralt. Det goda bemötandet måste fortsätta att stå i fokus i arbetet och i samtalen, som en förutsättning för att på ett trovärdigt sätt kunna härbärgera olika uppfattningar. Lagstiftningens diskrimineringsbestämmelser anger definitionen av diskriminering enligt lag, men för kyrkan räcker det inte att undvika diskriminering i formell mening utan ambitionen måste sättas betydligt högre genom en strävan att varje person, oavsett omständigheter, i kontakten med kyrkan ska få uppleva ett gott bemötande. Med befintliga bestämmelser i kyrkoordningen om rätten till vigsel för den medlem som uppsöker en församling, uttrycker regelverket den gemensamma utgångspunkten att kyrkan, genom församlingen, har en skyldighet att tillse att önskan om vigsel kan tillgodoses samt kyrkoherdens ansvar för detta. Erfarenheten visar också att detta har varit en fungerande ordning. Arbetet med att i kyrkans olika verksamheter tillförsäkra varje person ett gott bemötande ska även fortsättningsvis stärkas genom samtal och fortbildning för att både arbetsmiljö och kyrkans sammanhang i stort ska vara välkomnande och inkluderande i vid bemärkelse.

Utskottet konstaterar att kyrkoordningens bestämmelser om domkapitlets tillsyn över vigningstjänsten har utformats för att omfatta förhållanden av vitt skilda slag och att en detaljreglering inte skulle överensstämja med synen på domkapitlets självständiga tillsynsansvar. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att även motion 2022:83 bör avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Daniel Larson, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson och Kicki Halldin

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Britt Björneke

Reservation 3

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Margareta Andersson

Särskilt yttrande 1

Motionerna 2022:71 och 2022:83 aktualiserar ändringar i kyrkoordningen på ett sätt som inte leder till att frågan om behörighet och tillsyn angående vigsel kommer att lösas. Framöver är det viktigt att betona allvaret med frågan om inkludering, fortsätta samtalen och dialogen så att församlingsbor, medarbetare och anställda i våra församlingar får och kan ge ett gott bemötande. Hbtq-personer finns i konfirmandgruppen, i unga-ledargruppen, i gudstjänstgemenskapen, vid soppluncherna, i internationella gruppen, vid de kyrkliga handlingarna. Dessutom familjer, släktingar och vänner runt dessa. Och inte att förglomma, alla de människor som brottas med och/eller funderar över sin könsidentitet, sexuella läggning och annat som berör den egna personen. Vilken förkunnelse ljuder, hur ser det ut i undervisningen runt samlevnadsområdet, på församlingarnas hemsidor, i församlingsblad, med mera med mera?

Eric Muhl

Särskilt yttrande 2

Utskottets majoritet har fattat ett beslut som omfattar vår inställning till motion 2022:83.

Vi ser dock anledning att i viss mån utveckla och förklara vår inställning. Alla, särskilt understruket, alla, har rätt till ett öppet, respektfullt, fördomsfritt och gott bemötande vid kontakter med Svenska kyrkan.

Samtidigt måste vi inse att Svenska kyrkan består av en mängd individer som har olika, kanske till och med divergerande åsikter i vissa frågor. Även om dessa åsikter avviker från den gällande åsiktskorridoren förtjänar de ett gott bemötande och respekt.

Det är på denna grund vi välkomnar samtal i denna fråga. Samtal som erbjudits i utskottet.

TU 2022:10

Motionärerna utgår från diskrimineringslagen och dess fastställda diskrimineringsgrunder. Sedan gör motionärerna en skönsmässig utvidgning av diskrimineringsgrunderna. För Svenska kyrkan ska en ny diskrimineringsgrund införas av diakonala skäl.

Enligt vår mening ska Svenska kyrkan inte ha en egen uppsättning diskrimineringsgrunder. Därför ska motion 2022:83 avslås.

Bo Herou och Margareta Nisser-Larsson

Särskilt yttrande 3

Jag ställer mig bakom utskottets överväganden och förslag till beslut, men vill tillägga följande.

Det är angeläget att samtalen inom kyrkan fortsätter, då frågan om att vilja viga samkönade par även hänger samman med inkludering i ett bredare perspektiv och innehåller frågeställningar gällande gudssyn, människosyn och kyrkosyn.

I dessa samtal behöver även ingå en kontinuerlig dialog mellan de båda delarna i den dubbla ansvarslinjen, det vill säga mellan förtroendemannasidan och vignings-tjänsten, så att det klargörs hur biskopskollegiet avser uppfylla det mål som de själva formulerat om att på sikt ska alla präster i Svenska kyrkan vara beredda viga samkönade par.

Nomineringsgrupper och förtroendevalda både kan och bör uttala ståndpunkter och deklarerar sin uppfattning i sakfrågor som i grunden faller under biskoparnas ansvar, men inte gå över gränsen och besluta i sådana frågor. Båda motionerna 2022:71 och 2022:83 går bortom denna gränsdragning, gällande biskoparnas ansvar att godkänna nya präster till tjänst i Svenska kyrkan, om än i olika grad. Motion 2022:71 uttalar en ”rekommendation” vilket borde kunna vara en framkomlig väg, men motionens specifika årtal gör det omöjligt bifalla den. Motion 2022:83 är direkt skadlig inte bara för kyrkans sammanhållning, utan skulle också bli kontraproduktiv för oss som vill se en fortsatt väg framåt mot det mål som biskopskollegiet uttalat.

Jonas Noréus

Särskild mening 1

Vi vill anföra särskild mening i överensstämmelse med reservation 1 från Daniel Larson m.fl.

Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson och Sofija Pedersen Videke

Särskild mening 2

Vi vill anföra särskild mening i överensstämmelse med särskilt yttrande 2 från Bo Herou och Margareta Nisser-Larsson.

Jimmy Dahllöf och Maja Bengtsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:13y

Diskriminering och uppdraget som präst

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:71 och 2022:83

När det gäller villkor för prästvigning i motion 2022:71 avgav läronämnden ett längre yttrande år 2016 (Ln 2016:8y):

I nuläget finns tre villkor för vigning som gäller hela vigningstjänsten, nämligen att kandidaten:

1. är döpt och konfirmerad,
2. tillhör Svenska kyrkan, och
3. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

Samtliga dessa villkor är av för Svenska kyrkan konstitutiv karaktär. Kyrkan och kyrkans enhet konstitueras av evangelieförkunnelsen och sakramentsförvaltningen (Den augsburgska bekännelsen, artiklarna V och VII). Det tredje villkoret tillfördes på grund av att tilliten till giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning, vigningar och enheten i gudstjänstlivet var hotad. Villkoret klargör att det är nödvändigt att giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning och vigningstjänst inte är satt i fråga av den som ska vigas till tjänst i Svenska kyrkan.

Motionen 2016:29 föreslår en ny bestämmelse som innebär ett specifikt villkor för vigning till präst. Det villkoret är inte av konstitutiv karaktär. Det ligger tillika i biskopens vigningsansvar att göra en helhetsbedömning av kandidatens lämplighet, eftersom biskopens ansvar är att ”upprätthålla och värna vår kyrkas ordning och främja enheten i Kristus”. (Den svenska kyrkohandboken Del II, 1987)

Läronämnden menar att det strider mot kyrkans ordning att införa villkor av icke-konstitutiv karaktär som begränsar biskopens vigningsansvar.

Mot denna bakgrund bedömer läronämnden att förslaget i motion 2022:71 berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § kyrkoordningen kan bli tillämplig.

När det gäller motion 2022:83 Obehörigförklaring av präster som diskriminerar, konstaterar läronämnden att användningen av begreppet ”diskriminering” i förslaget inte är i överensstämmelse med den rättsliga bestämningen i diskrimineringslag (2008:567).

Möjligheten att ingripa mot diskriminering i lagens mening och mot nedsättande behandling i en vidare betydelse omfattas av det som redan idag regleras i kyrkoordningen och utövas inom ramen för biskopens och domkapitlets tillsynsansvar (31 kap. 12 § kyrkoordningen):

Domkapitlet får förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vignings-
tjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen
skriftlig erinran, om prästen

[...]

4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt
i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.

Läronämnden konstaterar därför att motionens förslag i punkt 1 inte strider mot
Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Svenska kyrkan har en ordning som innebär att kyrkoherden har ansvaret för att
samskönade par kan vigas inom församlingen eller pastoratet. Detta innebär att arbetet
måste organiseras så att inget par ställs i situationen att de möts av en präst som nekar
att viga med motiveringen att paret är av samma kön.

Motionens förslag skulle innebära en avsevärd förändring av konkretionsnivån i
regleringen av domkapitlets tillsyn över vinningstjänsten. Vid en förändring av denna
art ska beaktas vad läronämnden tidigare anført i Ln 2008:7y:

Domkapitlet har att oväldigt utöva sin tillsynsuppgift och redovisar sin
tillsyn genom fattade beslut. En särskild kontroll av hur en specifik
tillsynsuppgift utförs skulle innebära en förändring av det ansvar som i
vår kyrkotradition ålagts biskop och domkapitel.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson,
biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael
Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi,
biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa
Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik,
Mikael Winnige och Johannes Zeiler.